

Οδυσσέας Ζώρας
Καθηγητής
Πρύτανης Πανεπιστημίου Κρήτης

*Ετερότητα, κοινωνικό- οικονομικές και εκπαιδευτικές Ανισότητες
και ο ρόλος ενός σύγχρονου Πανεπιστημίου.*

Ο σεβασμός στη διαφορετικότητα, η εμπράγματη αναγνώριση της ετερότητας συνιστά μια ουσιώδη ορίζουσα μιας σύγχρονης πολιτικά φιλελεύθερης δημοκρατίας. Και στην εποχή μας, με την άνοδο των ακροδεξιών, δυσανεκτικών ρευμάτων στην Ευρώπη, τα προαναφερθέντα τίθενται συχνά σε αμφισβήτηση. Μια συζήτηση περί ετερότητας σήμερα, δεν μπορεί να εξαντλείται στην εθνο-πολιτισμική ετερότητα και στην πολιτισμική ποικιλότητα, αν και οφείλει προφανώς να εκκινεί από εκεί. Η διεύρυνση των κοινωνικό- οικονομικών ανισοτήτων η όλο και ισχυρότερη συσχέτιση τους με τις εκπαιδευτικές ανισότητες, όσο και η διαγενεακή μεταβίβαση της εκπαιδευτικής επίδοσης και η διεύρυνση της «εκπαιδευτικής φτώχειας» (με βάση και τα στοιχεία του πρόσφατου “Education & Monitor” της Commission) συνιστούν μια εξίσου μεγάλη πρόκληση, που δεν μπορεί να αγνοηθεί από τα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα. Με δεδομένο άλλωστε ότι, όπως έχει αναδειχθεί στην επιστημονική συζήτηση για την πολιτική για την Ανώτατη Εκπαίδευση ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του ’90, ο τρίτος πυλώνας του λειτουργικού πλαισίου του Πανεπιστημίου είναι η σχέση του με τη Society at Large. Η παρούσα εισήγηση εστιάζει κυρίως στην αναπαραγωγή των κοινωνικό- οικονομικών ανισοτήτων στο πεδίο της εκπαίδευσης, στα ζητήματα της εθνοπολιτισμικής ετερότητας και στη συσχέτιση του μεταναστευτικού background με τις εκπαιδευτικές επιδόσεις και στο δύναμι και ενεργειακό ρόλο της εκπαίδευσης γενικότερα και του Πανεπιστημίου ειδικότερα στην άμβλυνση των ανισοτήτων και την κοινωνική ενσωμάτωση.

Κώστας Γουλιάμος
Καθηγητής
Πρύτανης
Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Η ετερότητα ως πληθθυντική σύνθεση.

Το πανεπιστήμιο του 21ου αιώνα βρίσκεται σε μια ιδιαίτερη συγκυρία, όπου γνώση και διαπολιτισμικό περιβάλλον συνυπάρχουν και ανατροφοδοτούνται διαρκώς μεταξύ τους.

Η εν λόγω συνύπαρξη εκκολάπτει ένα δημιουργικό locus, ικανό να δώσει νόημα στις διάφορες μορφές ετερότητας και, κυρίως, να τις συναρθρώσει ώστε ν’ αποτελέσουν μια πραγματικά πληθθυντική δύναμη σύνθεσης ιδεών, εφαρμογών και δράσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, η ετερότητα δεν συγκροτεί απλώς μια δημοκρατική αυταξία του πανεπιστημιακού οικοσυστήματος, αλλά και την αναγκαία συνθήκη διαπολιτισμικής και κοινωνικής ευθύνης που έχει στην εποχή μας το πανεπιστήμιο απέναντι στην ίδια την κοινωνία.

Μολονότι τα ΑΕΙ διέπονται από διαφορετικό ανά ευρωπαϊκή χώρα θεσμικό πλαίσιο

και αντιμετωπίζουν διαφορετικής μορφής προκλήσεις, εντούτοις οφείλουν να επανακαθορίσουν τις κοινές τους επιδιώξεις εντείνοντας και εκτείνονται την ετερότητα ως κουλτούρα οργανικής σύνθεσης και λειτουργίας.

Η λειτουργία του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου διέπεται από αυτήν ακριβώς την οργανική κουλτούρα.

Στις Σχολές του συναρθρώνονται πάνω από 60 διαφορετικές εθνότητες, συμβάλλοντας έτσι σε ένα ευδιάκριτο απόθεμα γνώσης και αισθητικής, πρακτικής και νοοτροπιών που δημιουργούν προστιθέμενη αξία στο παραγόμενο κοινωνικό και διαπολιτισμικό κεφάλαιο του πανεπιστημίου τόσο στην Κύπρο όσο και διεθνώς.

Ζωή Γαβριλίδου

Καθηγήτρια

Αντιπρύτανης Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

Εννοιολογικές μεταφορές και διχοτομικός λόγος για τους πρόσφυγες στα ΜΜΕ.

Οι εκάστοτε γλωσσικές επιλογές σε επίπεδο μορφολογίας, σύνταξης, λεξιλογίου δεν είναι ουδέτερες, αλλά ιδεολογικά καθορισμένες, εφόσον οικοδομούν διαφορετικές αναπαραστάσεις της πραγματικότητας. Η γνωσιακή γλωσσολογία έχει αναδείξει πώς οι μεταφορικές εκφράσεις αντικατοπτρίζουν βαθιά ριζωμένους τρόπους αντίληψης ενός πεδίου της ανθρώπινης εμπειρίας με όρους ενός άλλου. Στην παρουσίαση αυτή θα παρουσιάσουμε τις εννοιολογικές μεταφορές που αναδύονται στον δημόσιο για τους πρόσφυγες καθώς και τον τρόπο που αυτές χρησιμοποιούνται από ΜΜΕ προκειμένου να κατασκευάσουν διαφορετικά σενάρια για την προσφυγική κρίση, τις περισσότερες φορές διχοτομικά. Θα εστιάσουμε σε διαφορές που ανακύπτουν στις αναπαραστάσεις των προσφύγων σε ελληνικά και ξένα ΜΜΕ και πώς αυτές διαφοροποιούνται ανάλογα με τον πολιτικό προσανατολισμό των Μέσων. Τέλος, θα αναδείξουμε πώς διαφορετικά μεταφορικά σενάρια αρθρώνουν διαφορετικό λόγο σχετικά με την προσφυγική κρίση τα οποία είναι δυνατόν να χειραγωγήσουν τους αναγνώστες, καθώς δίνουν έμφαση σε ορισμένες όψεις της λεγόμενης 'κρίσης' αποκρύπτοντας παράλληλα άλλες σημαντικές.

Σταύρος Δ. Νικολόπουλος

Καθηγητής

Αντιπρύτανης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η δημιουργία και η εκπαίδευση ενός «άλλου»:

Τεχνητή γλώσσα, επικοινωνία και νοημοσύνη.

Δημιουργήθηκε ίσως τυχαία, αναπάντεχα, σε μια εποχή που τα Μαθηματικά προσπαθούσαν να βάλουν τάξη στο σπίτι τους, σε μια εποχή που οι ιδέες των Hilbert (1900), Gödel (1931), Turing (1937), von Neumann (1945) συνυπήρξαν για να δώσουν απαντήσεις σε ετερόκλητα ερωτήματα. Τον ονομάσαμε Ηλεκτρονικό Υπολογιστή και αρχίσαμε να τον φροντίζουμε, να τον μεγαλώνουμε και, σιγά-σιγά, να τον εκπαιδεύουμε και να επικοινωνούμε μαζί του. Η γλώσσα επικοινωνίας του αρχικά υποτυπώδης, φτωχή, λίγων λέξεων, όμως ο νους του δυνατός, ακούραστος, ικανός να αντιλαμβάνεται τις απαιτήσεις μας και να ανταποκρίνεται γρήγορα δίδοντας

απαντήσεις λιτές και πάντα σωστές. Περνώντας τα χρόνια, ενηλικιώθηκε, μεγάλωσε, βελτίωσε την γλώσσα του, ανέπτυξε ικανότητες επικοινωνίας, απέκτησε πολλές γνώσεις, έγινε ένας «άλλος» και σήμερα διεκδικεί μια ισότιμη «διαβίωση» δίπλα στον άνθρωπο. Ίσως από υπεροψία ή γιατί θεωρούμε δεδομένη την νοητική μας υπεροχή, σήμερα τον ονομάζουμε «ψηφιακό βοηθό» και συνεχίζουμε να τον εκπαιδεύουμε για να μπορέσει να σκέφτεται σαν εμάς, για εμάς, αδιαφορώντας για την παντελή απουσία συναισθηματικής επικοινωνίας. Του προσδίδουμε συνεχώς τεχνική ευφυΐα, νοημοσύνη, έχοντας την βεβαιότητα ότι ένας «άλλος» δεν διεκδικεί ποτέ τα δικαιώματά του. Ίσως μας διαφεύγει το γεγονός ότι δημιουργούμε έναν «άλλο» με πολλές γνώσεις αλλά χωρίς παιδεία!

Ναπολέων Μήτσης
Ομότιμος Καθηγητής
Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Ετερότητα στο σχολικό περιβάλλον και διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας.

Η ανατροπή της παγκόσμιας ισορροπίας λίγο πριν το τέλος του 20ού αιώνα επέτεινε δραματικά το φαινόμενο της μετανάστευσης που οδήγησε σε αιφνίδια αλλαγή των δημογραφικών δεδομένων και σε ταυτόχρονη μεταβολή της σύνθεσης του μαθητικού πληθυσμού στη χώρα μας. Το γεγονός αυτό κατέστησε αναγκαία την αναθεώρηση του εφαρμοζόμενου μέχρι σήμερα γλωσσικού και παιδαγωγικού σχεδιασμού ο οποίος στηρίζεται εν πολλοίς στην αρχή της πολιτισμικής και γλωσσικής ομοιογένειας του σχολικού χώρου.

Λαμβάνοντας υπόψη τη διεθνή και ιδιαίτερα την ευρωπαϊκή πρακτική, ο εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις ενός πολυπολιτισμικού μαθητικού κοινού επιβάλλει την εφαρμογή μιας σειράς νέων παιδαγωγικών αρχών οι οποίες, αξιοποιώντας τα πορίσματα της εφαρμοσμένης γλωσσολογίας και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, οφείλουν να οδηγούν στον σεβασμό της ετερότητας με την κατάλληλη εκμετάλλευση και την ανάδειξη του γλωσσικού, μορφωτικού και πολιτισμικού κεφαλαίου που διαθέτουν οι αλλοδαποί μαθητές.

Κώστας Ντίνας
Καθηγητής
Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Η γλωσσική και κοινωνική ετερότητα στην ελληνική ονοματολογία.

Η ετερότητα είναι μια αναμφισβήτητη πραγματικότητα που χαρακτηρίζει όλες τις ανθρώπινες κοινωνίες και τις διατρέχει και συγχρονικά αλλά και στη διαχρονική τους διάσταση. Η ετερότητα καθρεφτίζεται σε κάθε πτυχή της συλλογικής κοινωνικής έκφρασης, με θαυμαστό μάλιστα τρόπο στη γλώσσα, η οποία φέρνει μαζί της ένα μεγάλο φορτίο ιστορικών και άλλων πληροφοριών.

Από τα πιο φορτισμένα πληροφοριακά στοιχεία της γλώσσας είναι τα κάθε είδους ονόματα που δίνουν οι άνθρωποι σε τόπους, αντικείμενα και καταστάσεις αλλά και στους συνανθρώπους τους. Τα επώνυμα κυρίως μας δίνουν σημαντικές πληροφορίες για τους διαφορετικούς τόπους από τους κατάγονται οι άνθρωποι, τις διαφορετικές γλώσσες που μιλούσαν, τα διαφορετικά επαγγέλματα που ασκούσαν, τις διαφορετικές κοινωνικές τάξεις στις οποίες ανήκαν, τα διαφορετικά σωματικά και ψυχικά τους χαρακτηριστικά. Έτσι στα επώνυμα αντανακλάται η πολλαπλή ετερότητα που χαρακτηρίζει μια κοινωνία ανθρώπων.

Πηνελόπη Βουγιουκλή – Καμπάκη
Καθηγήτρια
Κοσμήτωρ Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών
Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

*Σαφείς προτιμήσεις των νέων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης
με την ασαφή ράβδο V&V.*

Η γλώσσα του 'άλλου' είναι μια ασαφής (fuzzy) περιοχή, με την επιστημονική έννοια του όρου. Αυτή η ασάφεια όμως, η δυσκολία στο να τεθούν κριτήρια και να δημιουργηθούν πρότυπα για να μελετηθεί είναι που την κάνει γοητευτική. Η ασάφεια εμφανίζεται αμέσως, μόλις συνειδητοποιήσουμε ότι 'ο/η άλλος/η' μπορεί να είναι ο/η κάθε ένας/μία που διαφοροποιείται από τις κοινώς αποδεκτές νόρμες, εκείνος/η που είναι κρυμμένος/η, ή, ακόμη χειρότερα, εκείνος/η που η όποια υπάρχουσα κατανομή εξουσίας δεν περιλαμβάνει στην πρόβλεψή της, με συνέπεια να καθίσταται άορατος/η. Στη συγκεκριμένη παρουσίαση θα ασχοληθούμε με έναν 'άλλο' τρόπο επικοινωνίας, αυτόν των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, που αποτελούν κομμάτι της επικοινωνίας κυρίως των νέων, και ειδικότερα ποια χρησιμοποιούνται από φοιτητές/τριες κατά δήλωσή τους. Για τη μέτρηση θα χρησιμοποιηθεί η ράβδος V&V η οποία επίσης βασίζεται στην έννοια των ασαφών συνόλων και αποτελεί εναλλακτικό στατιστικό εργαλείο.

Κώστας Κανάκης
Καθηγητής
Πανεπιστημίου Αιγαίου

Ενδεικνύοντας την ετερότητα στο γλωσσικό τοπίο της Μυτιλήνης.

Η ετερότητα, ως έννοια που διατρέχει όλη την κοινωνιογλωσσολογική έρευνα, βρίσκει ιδιαίτερα πρόσφορο έδαφος στην μελέτη του γλωσσικού τοπίου: τη διεπιστημονική έρευνα των γραπτών γλωσσικών μηνυμάτων (και τη σχέση τους με άλλους σημειωτικούς πόρους) στον δημόσιο χώρο. Αντιλαμβανόμενος τον όρο με την ευρύτητα που του αποδίδει η σύγχρονη έρευνα, θα εστιάσω στους τρόπους με τους οποίους πραγματώνεται η γλωσσική ετερότητα στον δημόσιο χώρο. Πρώτον, η ίδια η παρουσία δύο ή και περισσότερων γλωσσών, ακόμη και όταν δεν εκπροσωπούνται στον ίδιο βαθμό, ενδεικνύει την παρουσία ανομοιογενών ομάδων. Δεύτερον, ακόμη

και αν εστιάσουμε σε μία και μόνο, κυρίαρχη γλώσσα, τα μηνύματα που εκφράζονται από διάφορους δράστες του γλωσσικού τοπίου είναι ενδεικτικά διαφορετικών ομάδων και των ιδιαίτερων –και συχνά συγκρουόμενων– τοποθετήσεών τους σε πλήθος ζητημάτων. Εστιάζοντας στο γλωσσικό τοπίο της Μυτιλήνης, θα επιχειρήσω αναδείξω τους ποικίλους τρόπους με τους οποίους εγγράφεται η ανθρώπινη παρουσία στον χώρο σε μια δεδομένη ιστορική στιγμή και τη δυναμική ενδεικτική σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ γλώσσας και χώρου.

Κωνσταντίνος Κώτσης
Καθηγητής
Κοσμήτωρ Σχολής Επιστημών Αγωγής
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η γλώσσα του άλλου στις Φυσικές Επιστήμες.

Οι Φυσικές επιστήμες είναι ένα νοητικό κατασκεύασμα του ανθρώπου, το οποίο αποτελείται από ένα σύνολο εννοιών με τις οποίες περιγράφονται η φύση και τα φαινόμενα της. Οι λέξεις-έννοιες και η μεταξύ τους σύνδεση δημιουργούν προτάσεις και λόγο ο οποίος πολλές φορές είναι διαφορετικός στην καθημερινή χρήση και στην επιστήμη. Οι λέξεις ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο χρησιμοποιούνται, επιστημονικό ή της καθημερινής ζωής, αποκτούν διαφορετικό νόημα και μετατρέπονται σε διαφορετικές έννοιες. Δημιουργείται έτσι μια απόκλιση της καθημερινής γλώσσας από την γλώσσα της επιστήμης, η οποία πολλές φορές οδηγεί σε λανθασμένη αντίληψη της ίδιας της επιστήμης. Η εσφαλμένη αντίληψη της επιστήμης ανιχνεύεται όταν ζητείται από τους μαθητές να περιγράψουν φυσικά φαινόμενα τα οποία εμπειρικά γνωρίζουν. Στην περιγραφή τους χρησιμοποιείται η γλώσσα της καθημερινότητας για να αποδώσουν τα επιστημονικά φαινόμενα.

Ο «άλλος» λοιπόν στη γλώσσα των Φυσικών Επιστημών δεν είναι κανένας άλλος παρά ο ίδιος ο εαυτός μας, ο οποίος καλείται να χρησιμοποιήσει πολλές φορές λέξεις και έννοιες με μια διαφορετική σημασία από αυτή που εμπειρικά γνωρίζει και την οποία μαθαίνει στη διάρκεια της εκπαίδευσης τους στο σχολείο.

Θωμάς Βουγιουκλής
Ομότιμος Καθηγητής
Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

*Το άλλο του άλλου.
Περί ασθενούς αντιστρεψιμότητας.*

Στην εργασία αυτή προσπαθούμε να μεταφέρουμε μερικά στοιχεία από τα μαθηματικά στην επικοινωνία και στην κατανόηση του κόσμου μας. Τα στοιχεία αυτά θα αλιευθούν κυρίως από την μελέτη του κλάδου των μαθηματικών ο οποίος ονομάζεται «υπερδομές». Οι υπερδομές αποτελούν γενίκευση του μονοσήμαντου (μονότιμου) στο πολυσήμαντο (πλειονότιμο) και του σαφούς στο ασαφές (fuzzy).

Θεωρούμε ότι πρέπει να γίνει προσπάθεια διατύπωσης και κοινοποίησης των γενικεύσεων οι οποίες γίνονται στις διάφορες επιστήμες και ειδικότερα στα μαθηματικά. Αυτές ενδεχομένως να μη είναι χρήσιμες, εύχρηστες και ορατές σε μια επιστήμη αλλά να είναι εξαιρετικά χρήσιμες σε άλλες. Επομένως οι ερευνητές είναι υποχρεωμένοι να διατυπώσουν τις γενικεύσεις και τις μεθόδους που χρησιμοποιούν ώστε να εμπλουτίσουν την φαρέτρα των μεθόδων τους όλες οι επιστήμες.

Ανάμεσα στις εφαρμογές που προτείνουμε είναι και η έκφραση: «το άλλου του άλλου» με την ανάλογη χρήση του *αντιστρόφου* στοιχείου της θεωρίας των υπερδομών.

Τζένη Παγγέ
Καθηγήτρια,
πρ. Κοσμήτωρ Σχολής Επιστημών Αγωγής
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Συνομιλώντας με τον υπολογιστή μου.

Η παρουσία των υπολογιστών στη σημερινή εποχή έχει αλλάξει τον τρόπο επικοινωνίας, εργασίας, ασφάλειας και εκπαίδευσης. Οι υπολογιστές έχουν δημιουργήσει ένα ισχυρό ψηφιακό περιβάλλον για συνεργασία, λύση προβλημάτων, και ολοκληρωμένη έρευνα, δίνοντας με τον τρόπο αυτό την καλύτερη πρόσβαση στην σύγχρονη πληροφορία, και τη μάθηση. Ως γνωστό, η εξέλιξη του διαδικτύου και ειδικότερα του Internet of Things είναι εκείνη που έχει αλλάξει σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο επικοινωνούμε, και αξιοποιούμε τα προσωπικά μας δεδομένα. Το ελεύθερο λογισμικό στο διαδίκτυο επιτρέπει σε μαθητές και εκπαιδευτικούς να επικοινωνούν χωρίς χωροχρονικές δεσμεύσεις, να συνομιλούν, και να συνεργάζονται σε ερευνητικά προγράμματα σε πραγματικό χρόνο.

Στην εκπαιδευτική διαδικασία, παλαιότερα πολλοί εκπαιδευτικοί θεωρούσαν ότι οι υπολογιστές είναι δύσκολο να μπορέσουν να αξιοποιηθούν σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Σήμερα, όμως η χρήση των υπολογιστών στην εκπαίδευση έχει ολοκληρωτικά ενσωματωθεί στη διδασκαλία μαθημάτων, και αξιοποιείται καθημερινά από τον εκπαιδευτικό και τον εκπαιδευόμενο.

Fernanda Lemos De Lima
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Rio De Janeiro University

Η γλώσσα του άλλου μπορεί να είναι η δική μου γλώσσα;

Κάθε έναρξη εκμάθησης μίας ξένης γλώσσας, μας φέρνει αντιμέτωπους με μία ουσιαστικά μεγάλη πρόκληση που σχετίζεται άμεσα με τον κόσμο της ετερότητας. Αυτό συμβαίνει διότι η γλώσσα δεν είναι μόνον ένα άλλο σύστημα γλωσσικών σημείων και κωδίκων, αλλά μία κορυφαία έκφραση ενός πολιτισμού που ενσωματώνει τις ταυτότητες και τις ιδιουσυγκρασίες των μελών και των λαών που συγκροτούν τη γλωσσική κοινότητα.

Το μείζον ερώτημα το οποίο προσφέρουμε και καταθέτουμε στο 5^ο Διεθνές Θερινό Πανεπιστήμιο «Ελληνική Γλώσσα, Πολιτισμός και ΜΜΕ» εστιάζει στο δίπολο “εμείς” και “οι άλλοι” και αφορά στις στρατηγικές της διδασκαλίας των ξενών γλωσσών, οι οποίες δίδουν έμφαση στη διαπολιτισμική προσέγγιση. Αυτή είναι, άλλωστε, και η βασική μας φιλοσοφία, την οποία υπηρετούμε στα μαθήματα του Ελευθέρου Προγράμματος Νεών Ελληνικών στο Πανεπιστήμιο της Πολιτείας του Ρίο ντε Ζανέιρο. Η συζήτηση της έννοιας της διαπολιτισμικότητας βασίζεται στις θέσεις των Paulo Freire, Stuart Hall και Catherine Walsh.

Νικολέττα Τσιτσανούδη – Μαλλίδη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Ακαδημαϊκή Διευθύντρια Δ.Θ.Π.

Η κοινωνική αξιολόγηση της γλώσσας του ‘άλλου’.

Η έννοια της γλώσσας του ‘άλλου’, του έτερου υποκείμενου της ομιλίας, του διαφορετικού παραλήπτη, παραπέμπει σε μια εξαιρετικά δύσκολη και ασαφή περιοχή, με αντίστοιχα δύσκολη προσέγγιση. Εάν μάλιστα λάβουμε υπόψη ότι ο ‘άλλος’ μπορεί να είναι ο κάθε ένας που διαφοροποιείται από τις ποικίλες και ισχύουσες νόρμες, πρότυπα ή status, εκείνος που είναι κρυμμένος, ή, που μία υπάρχουσα κατανομή εξουσίας δεν τον συμπεριλαμβάνει στην πρόβλεψή της, με συνέπεια να καθίσταται αδύναμος να επιφέρει αλλαγές ακόμη και στον μικρόκοσμό του, τότε το μέγεθος της πρόκλησης είναι ακόμη μεγαλύτερο. Και ως τέτοιο, περισσότερο γοητευτικό.

Η ενασχόληση με την ετερότητα αφορά στην κοινωνική αξιολόγηση και στιγματισμό των «διαφορετικών», όπως επίσης και στην εκπαίδευση της κοινότητας σε θέματα που αφορούν στη σύνδεση της γλώσσας με έννοιες, όπως κύρος, αίγλη, δύναμη, ή/και εξουσία. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον η ανάδειξη των θεμάτων που αφορούν στη γλώσσα της επικοινωνίας μεταξύ των κοινωνικών ομάδων αλλά και τις πολιτικές που αφορούν στη διαπραγμάτευση των κοινωνικών ταυτοτήτων τους στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο πεδίο του e-κόσμου που μας περιβάλλει, κανονίζοντας τις δημόσιες και ιδιωτικές συμπεριφορές μας.

Μια τέτοια δράση δεν μπορεί παρά να διαμορφώσει ως «επίμετρο», ερωτήματα, όπως: Η γλώσσα του άλλου μπορεί να είναι η δική μου γλώσσα; Πόσο ξένος μπορώ να νιώθω στη δική μου γλώσσα; Ή πόσο ανεπικοινωνήτη τελικά μπορεί να γίνει η γλώσσα του άλλου, εάν συνειδητοποιήσουμε τη μοναχικότητα της κάθε μονάδας, του κάθε ενός από εμάς δηλαδή, που δεν είμαστε παρά οι άλλοι για τους άλλους;

Μαρία Καμηλάκη

Προϊσταμένη Τμήματος Κοινοβουλευτικής Βιβλιοθήκης
Βιβλιοθήκης της Βουλής

«Λέξεις που χαμογελούν, λέξεις που πληγώνουν»:

Αποδομώντας τον λεκτικό εκφοβισμό.

- Ποιες είναι οι στάσεις των ομιλητών/τριών της Νέας Ελληνικής απέναντι στη διαφορετικότητα όπως εκφράζονται μέσα από τις γλωσσικές τους επιλογές;
 - Τι κοινωνικούς ρόλους, προσδοκίες και στερεότυπα για τον άλλο μεταφέρουν λέξεις που χρησιμοποιούμε στην καθημερινότητά μας, συχνά χωρίς να το συνειδητοποιούμε;
 - Ποιες είναι οι διδακτικές προεκτάσεις της όλης συζήτησης;
- Αυτά είναι ενδεικτικά μερικά από τα ερωτήματα που διερευνά το εργαστήριο «*Λέξεις που χαμογελούν, λέξεις που πληγώνουν*», μια προληπτική παρέμβαση μεταγλωσσικής ευαισθητοποίησης σε θέματα γλωσσικής βίας και προσδιορισμού της ετερότητας (σωματικής, διανοητικής, ψυχολογικής, έμφυλης, κοινωνικο-οικονομικής, θρησκευτικής, εθνικής/εθνοτικής), που υλοποιείται στη Βιβλιοθήκη της Βουλής. Με αφηγηματική αφορμή τον μύθο του Προκρούστη και μέσα από ποικίλες βιωματικές γλωσσικές δραστηριότητες, στόχος μας είναι να συναποδομήσουμε το φαινόμενο του λεκτικού στιγματισμού του άλλου, αναδεικνύοντας ταυτόχρονα τις επιλογές που μας δίνει η γλώσσα να εκφραστούμε με σεβασμό και αποδοχή προς την (όποια) διαφορετικότητά του.

Αντώνης Καμπάς
Καθηγητής
Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

Η «σωματική» γλώσσα των άλλων.

«Μου γύρισε πλάτη», «με κοιτάς στραβά», κάποιες συνηθισμένες φράσεις που αφορούν την κατάσταση του μυϊκού τόνου, δηλαδή τη γλώσσα του σώματος. Όλοι μας χρησιμοποιούμε ασυναίσθητα κάθε μέρα μη λεκτική επικοινωνία: εκφράσεις προσώπου, βλέμμα, κινήσεις χεριών, στάση σώματος, άγγιγμα, τόνο φωνής, όλα σημαντικά στοιχεία επικοινωνίας. Εξελικτικά, είναι η πρώτη γλώσσα που «μιλάμε» και επικοινωνούμε και αργότερα είναι ο καθρέπτης της παιδικής ηλικίας, καθώς τα παιδιά είναι «ανοιχτά βιβλία». Σύμφωνα με τον Mehrabian η εντύπωση που προκαλεί ένα μήνυμα εξαρτάται κατά 55% από μη λεκτικά σήματα! Μπορούμε όμως να αποκωδικοποιήσουμε τη σωματική γλώσσα του άλλου, μια γλώσσα διφορούμενη με αντιφατικά μηνύματα, αμφίσημες κινήσεις και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες; Ο «άλλος» είναι ο κάθε άνθρωπος που αποτελεί διαφορετική οντότητα με μορφολογικά-λειτουργικά διαφορετικό μυϊκό τόνο και κατά συνέπεια άλλη «σωματική» γλώσσα. Κλασικό παράδειγμα της σωματικής «Βαβέλ» είναι η προσπάθεια «κατανόησης» της σωματικής γλώσσας ανάπηρων και μη, στα πλαίσια ενός παιχνιδιού.

Μαρίνα Τζακώστα
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Πανεπιστημίου Κρήτης

"Μια φορά και έναν καιρό ήταν οι διάλεκτοι": Μύθοι και πραγματικότητες σχετικά με τη χρήση και το ρόλο των νεοελληνικών γεωγραφικών διαλέκτων.

Στόχος της ανακοίνωσης είναι η εξοικείωση των σπουδαστών με μύθους και πραγματικότητες που αφορούν τις νεοελληνικές διαλέκτους όσον αφορά της αξία τους ως συστημάτων επικοινωνίας, συνεπώς και ως φορέων πολιτισμικής κληρονομιάς, αλλά και ως εργαλείων γλωσσική διδασκαλίας. Συγκεκριμένα, με το δεδομένο ότι οι νεοελληνικές διάλεκτοι συνιστούν πλήρη γλωσσικά συστήματα, ίσης αξίας με την Κοινή Νεοελληνική (ΚΝΕ), θα διερευνήσουμε, καταρχάς, τις τυπολογικές και δομικές ομοιότητες και διαφορές καθώς και τα όρια των αποκλίσεων μεταξύ των νεοελληνικών διαλέκτων και της ΚΝΕ. Επιπλέον, χρησιμοποιώντας, τα πορίσματα εκτεταμένων πρόσφατων μελετών, θα εξετάσουμε τρόπους με τους οποίους οι διάλεκτοι μπορούν να ενσωματωθούν – ή ήδη έχουν ενσωματωθεί - στην εκπαίδευση, συγκεκριμένα, θα παρουσιάσουμε υπάρχουσες ψηφιακές πλατφόρμες και ιστοσελίδες διαλεκτικών γλωσσικών δεδομένων, ώστε να αναδειχτεί η αξία των διαλέκτων ως γλωσσικών συστημάτων, ως κωδίκων επικοινωνίας και, κατά συνέπεια, ως θυλάκων πολιτισμικής κληρονομιάς και διαφύλαξης της τοπικής ιστορίας και φορέων πολιτισμική ταυτότητας. Τέλος, θα συζητήσουμε πορίσματα μελετών τα οποία αναδεικνύουν τους παράγοντες που επηρεάζουν τη διαλεκτική ταυτότητα των ομιλητών μιας διαλέκτου.

Λίνα Ρόζη
Επίκουρη Καθηγήτρια
Πανεπιστημίου Πατρών

*Φιλοξενώντας τους Άλλους στη σύγχρονη ελληνική σκηνή:
ιστορίες μετακινήσεων, μετατοπίσεων και συναντήσεων.*

Το θέατρο αποτέλεσε πάντοτε προνομιακό χώρο για την διαπραγμάτευση της ετερότητας. Σχεδόν σε κάθε περίοδο της ιστορίας του παρουσιάζονται διαφορετικές εκδοχές του διαλόγου για τις έμφυλες, φυλετικές, εθνοτικές, και εν γένει πολιτισμικές όψεις της ετερότητας, και για τον τρόπο που ο Άλλος αποτελεί τελικά συστατικό στοιχείο στον προσδιορισμό του εαυτού. Τα τελευταία είκοσι χρόνια παρακολουθούμε ολοένα και συχνότερα στην ελληνική σκηνή παραστάσεις που θίγουν το ζήτημα της συνάντησης και της αναμέτρησης με τους Άλλους, πρόσφυγες, μετανάστες και κάθε λογής «ξένους». Συγγραφείς, σκηνοθέτες και δραματουργοί παρουσιάζουν τις αντιφατικές πτυχές της φιλοξενίας, του τρόπου που ο οικοδεσπότης δεξιώνεται, εχθρεύεται αλλά και συχνά ανταλλάσσει τη θέση του με τον φιλοξενούμενο.

Ξεχωριστό ενδιαφέρον έχουν οι παραστάσεις στις οποίες ο λόγος δίνεται στους άλλους και η διαπραγμάτευση της ετερότητας στηρίζεται ως ένα βαθμό στην χρήση της «πραγματικής» μαρτυρίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι οι παραστάσεις *Ένας στους δέκα* σε σκηνοθεσία Λαέρτη Βασιλείου (2007), *Είμαστε οι Πέρσες*, σε σκηνοθεσία Γιολάντας Μαρκοπούλου (2015) και *Καθαρή Πόλη* σε σκηνοθεσία Ανέστη Αζά και Πρόδρομου Τσινικόρη (2016).

Nicolas Prevelakis

Lecturer

Harvard University

Οι πολιτικές ταυτότητας (identity politics): Αμφισβητήσεις, προβλήματα, διλήμματα.

Το 2016, ο Αμερικανός πολιτικός επιστήμονας Mark Lilla έγραψε ένα άρθρο στους NY Times με τίτλο «The end of identity liberalism». Ανέλυσε το φαινόμενο των πολιτικών ταυτότητας και την υιοθέτησή τους από πολλούς Αμερικανούς φιλελεύθερους. Σύμφωνα με τον Lilla, οι πολιτικές ταυτότητας ξεκίνησαν τη δεκαετία του 1970 με σκοπό να προωθήσουν τον σεβασμό της διαφοράς και της πολυπολιτισμικότητας, οδήγησαν όμως σε διαίρεση του κοινωνικού ιστού και μείωση της επικοινωνίας μεταξύ διαφορετικών ομάδων.

Στην παρέμβασή μου θα αναλύσω τη συζήτηση που ακολούθησε τη δημοσίευση του άρθρου αυτού. Θα προσπαθήσω να ερμηνεύσω το φαινόμενο των πολιτικών ταυτότητας, τους λόγους της εμφάνισής τους και τα διλήμματα που θέτουν.

Ολιέτα Πόλιου

Λέκτορας Πανεπιστημίου

Αργυροκάστρου «Εκρέμ Τσιαμπέϊ»

Διδάσκοντας την ελληνική γλώσσα στο Πανεπιστήμιο του Αργυροκάστρου.

Η εισήγηση αυτή έχει στόχο την προσέγγιση της ελληνικής γλώσσας, της μητρικής γλώσσας των μελών της Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας στην Αλβανία, που διδάσκεται στο Τμήμα Ελληνικής Γλώσσας Λογοτεχνίας και Ελληνικού Πολιτισμού του Πανεπιστημίου Αργυροκάστρου «Εκρέμ Τσιαμπέϊ» από το 1993 έως σήμερα.

Αντικείμενο μελέτης αποτελεί η διδασκαλία, η προβολή και η διάδοση της ελληνικής γλώσσας μέσα από τη δράση και το πρόγραμμα σπουδών του εν λόγω Τμήματος, για την κατάρτιση Ελληνοδιδασκάλων (για όλα τα μαθήματα στη μητρική γλώσσα) στα Δημοτικά κι Εννιάχρονα σχολεία της Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας, κατά τη χρονική περίοδο 2006 – 2019.

Γιώργος Κιμούλης

Ηθοποιός, Σκηνοθέτης

Η σημαντικότητα του άλλου στη θεατρική πράξη.

Η ζωή από τη φύση της είναι διαλογική. Να ζεις σημαίνει να συμμετέχεις στον διάλογο: να ρωτάς, ν' ακούς, ν' απαντάς, να συμφωνείς. Σ' αυτόν τον διάλογο ο άνθρωπος συμμετέχει ολόκληρος και καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του: με τα μάτια, με τα χείλια, με τα χέρια, με την ψυχή, με το πνεύμα, με όλο του το σώμα, με τις πράξεις του. Βάζει όλον τον εαυτό του στον λόγο, και αυτός ο λόγος εισέρχεται στον διαλογικό ιστό της ανθρώπινης ζωής, στο παγκόσμιο συμπόσιο.

Το θέατρο είναι ένας διαρκής διάλογος. Μία ερωτοαπάντηση είναι η υποκριτική τέχνη. Η προέλευσή του ήταν είτε οι θρησκευτικές μυητικές διαδικασίες με ερωταποκρίσεις είτε ο διάλογος μεταξύ υποκριτή και Χορού. Δύο συναντήσεις που αποδεικνύουν πως η θεατρική πράξη είναι ο τρόπος να καταδειχτεί η σημαντικότητα του Άλλου ως το έτερο ήμισυ της συνείδησής μας.